

Svet, region

PROCESURANJE RATNIH ZLOČINA U HRVATSKOJ

KO ĆE STAVITI TAČKU NA RATNI ZLOČIN

Tatjana Tagirov *novinar nedeljnika "Vreme" i HINE*

Činjenica da se hrvatska javnost tek 15 godina od početka hrvatsko-srpskog rata i deset godina od Dayton a kraja rata suočava s mogućnošću da neki od "najzaslužnijih" vojskovođa i cijelo to vrijeme utjecajnih političkih likova završi na optuženičkoj klupi, upravo je dokaz da je osnovna i najneophodnija stvar u tom bolnom suočavanju s "vlastitim" ratnim zločinima spremnost na to vladajuće garniture i one visoke politike od koje je, navodno, pravosuđe nezavisno

Pokazuje to "slučaj Glavaš", u kojem davno spremljeni kosturi ispadaju iz ormara. Tek 15 godina nakon likvidacije 40-ak osječkih civila srpske nacionalnosti (točan broj još nije ustanovljen), ta je tema postala predmetom sudske istrage i hapšenjem zasad jednog pripadnika Hrvatske vojske, osumnjičenog za ubojstva osječkih Srba. Jeziva priča otvorena istupom jednog, 1991. godine maloljetnika, pripadnika tzv. BOB-a – "Branimirove osječke bojne" ratnog i mirnodopskog gospodara Osijeka Branimira Glavaša – pokrenula je još neke navodne učesnike i svjedoke zločina, Državno tužilaštvo predvođeno tužiocem Mladenom Bajićem počelo je istragu, te prvi puta učinilo nešto konkretno na slučaju Radoslava Ratkovića, nekadašnjeg Osječanina a danas žitelja Vojvodine, koji je čudom preživio likvidaciju na Dravi i u kojega je, kako su pokazali rezultati dosadašnjeg postupka, pucao upravo netom uhapšeni. U cijeloj toj osječkoj priči, centralna je ličnost Glavaš, najprije zapovjednik tzv. kriznog štaba u ratnom Osijeku, a nakon rata osječko-baranjski župan, saborski zastupnik, funkcionar tada i danas vladajućeg HDZ-a, čiji je nedavno postao otpadnik, s političkom idejom "slavonske nezavisnosti". Da li će se i on jednom naći na optuženičkoj klupi, pokazat će istraga, no to će svakako zavisiti od toga koliko će i kako kvalitetnih dokaza biti prikupljeno.

Pod pokroviteljstvom vlasti

Trenutno najaktualniji slučaj likvidacija srpskih civila u Osijeku i uloga Branimira Glavaša, međutim, nije jedini koji je otvoren proteklih godina u Hrvatskoj, a vrlo malo počinitelja zločina je dosad procesuirano. U, po načinu izvršenja egzekucija, gotovo identičnom "gospićkom slučaju", pala je pravomoćna presuda u riječkom Županijskom sudu, gdje su optuženi general Mirko Norac i šef gospićkog kriznog štaba Tihomir Orešković, no činjenica je da do danas nisu poznate sve žrtve gospićkih zločinaca. Nedavno je, u ponovljenom suđenju, pala prvostepena presuda ubojicama civila u Paulin Dvoru (Slavonija) – istim onima koji se pojavljuju i u sramotno okončanom slučaju porodice Zec (među kojima i tad 12-godišnje Aleksandre), ubijene u Zagrebu, koji su tad oslobođeni zbog tužilačke "proceduralne greške", na što se nije žalio tadašnji državni tužilac, a danas predsjednik hrvatskog parlamenta Vladimir Šeks. Poznati "slučaj Lora" upravo se, po drugi puta, razmatra u splitskom sudu pred izmijenjenim vijećem, nakon što je Vrhovni sud Hrvatske ukinuo sramotnu presudu splitskog ridikula među sucima Slavka Lozine, ali svjedoci iz Srbije i Crne Gore i dalje odbijaju odlazak na svjedočenje, iako je aktualnom sudsom vijeću – po dosad pokazanom – stalo da zaista utvrdi činjenice.

S druge strane, brojni su zločini – također likvidacije civila srpske nacionalnosti - koje pravda nije ni pokušala dodirnuti: ubojstva Srba u Sisku, u Vukovaru, u Ogulinu, "slučaj Paviljon" odnosno dovođenje civila na Zagrebački velesajam, te kasnija ubojstva, ubojstvo vojnika na Koranskom mostu (gdje je i u ponovljenom suđenju donesena oslobađajuća presuda) itd. (to su samo najpoznatiji). Svim tim slučajevima je zajedničko da su se događali u drugoj polovini 1991. i 1992. godine, na područjima koja su bila pod kontrolom hrvatskih vlasti (a ne pobunjenih Srba), da su žrtve bile etnički Srbi, koji nisu sudjelovali u bilo kakvim ratnim operacijama, ma koliko su ih tada brojni lokalni gospodari rata, kao i "patriotski" nastrojani mediji, proglašavali "četnicima" i protivnicima "mlade hrvatske demokracije". I još je jedan zajednički nazivnik: o svim tim zločinima znalo se u najvišim sferama državne vlasti, o čemu svjedoče dosad razotkriveni čuveni stenogrami s Pantovčaka, iz kojih je sasvim razvidno da su hrvatski vrhovnici – ne samo znali – već opravdavali ili barem zatvarali oči pred onim što na terenu rade njihovi ratnici.

Srpski i hrvatski šamar

Sve do 2000. godine u hrvatskoj vlasti nije bilo niti najmanje volje da se rasvijetli "hrvatska" mračna strana rata, a i danas je omjer osuđenih Srba u Hrvatskoj za ratne zločine i osuđenih Hrvata u potpunom nesrazmjeru. I danas, pred licem hrvatskog suda, nije isto ako je u nekom logoru ili zatvore za civile zarobljenika ošamario Srbin ili Hrvat: ako je hrvatski Srbin u srpskom zatvoru ošamario Hrvata, to je

ratni zločin, ako je Hrvat u hrvatskom zatvoru premlatio ili čak ubio hrvatskog Srbina, to je uobičajeni eksces i počinitelj najvjerojatnije uživa na lovorikama zaslužnog branitelja. Masovni krivični postupci protiv hrvatskih Srba sve su ove godine i pod lupom međunarodnih organizacija, OESS-a, kao i domaćih nevladinih organizacija koje upozoravaju na etnički princip po kojem u progonu osumnjičenih ili optuženih za ratne zločine postupaju hrvatski pravosudni organi, ali većeg pomaka još uvijek nema. Svjedoči o tome i činjenica da Ministarstvo pravosuđa Hrvatske nikako da vlastima u SCG dostavi konačan spisak osumnjičenih ili optuženih za ratne zločine, s kojih bi trebali biti brisani svi oni na koje se morao primijeniti Zakon o oprostima, koji od gonjenja izuzima sve koji su (tek) sudjelovali u oružanoj pobuni.

Zbog nedostatka političke volje da se raščisti sa zločinima u prošlosti, na žalost, usprkos časnim tužiocima i sucima (kojih, dakako, ima), i dalje je tek Haški tribunal uglavnom onaj koji naša lokalna pravosuđa tjera da ponešto i riješe. Tako će, vjerojatno, i zločini koji su počinjeni u toku i nakon operacija "Bljesak" i "Oluja" ili "Medačkog džepa" biti rasvijetljeni samo i onoliko koliko to diktira Tribunal, zbog straha od one odredbe koja tom sudu dozvoljava da u svakom trenutku od domaćeg pravosuđa preuzme predmet ako ocijeni da se on ne vodi na pravilan i zakonit način.

I još nešto: Tribunal se bavi samo "velikim ribama", za one male pravda bi trebala biti dostižna pred lokalnim sudovima. Sve dosad viđeno ne daje prostora za optimizam: ne da neki sudovi i tužilaštva ne pokušavaju, naprotiv, ali sve će to biti gotovo uzalud bez prave političke volje da se na zločin stavi točka i kazne krivci, kako bi – ako ne mi – buduća pokoljenja mogla živjeti u miru i međusobnom uvažavanju.